

Lazari-Pawłowska, Ija

III Kongres Leibnizowski

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 23/2, 549-551

1978

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dający się przestrajać laser impulsów ultrakrótkich na szkle neodymowym czy generator jonów jednobiegunowych ze źródłem trytowym.

Z ważniejszych prac eksponowanych w pawilonie Chemia Akademii Nauk ZSRR, można wymienić te, które pozwoliły na ustalenie prawidłowości zjawisk, ujętych w teorię struktury chemicznej i zdolności do reakcji. Stały się one podstawą przemysłową metod otrzymywania różnorodnych substancji i materiałów. Przedstawiono badania w dziedzinie reakcji łańcuchowych — na podstawie teorii sformułowanej przez akademika N. N. Siemionowa. Badania przemian fizycznych i chemicznych w stanie zagęszczenia spowodowanego falami uderzeniowymi umożliwiły otrzymanie nowych związków organicznych, stopów i sztucznych diamentów. Wymieniono też wyniki badań prowadzonych pod kierunkiem akademika A. N. Niesmiejanowa w dziedzinie związków elementoorganicznych.

W pawilonie Biologia Akademii Nauk ZSRR liczne ekspozycje mówią o sukcesach uczonych radzieckich w dziedzinie biologii ogólnej, biofizyki, biochemii, chemii fizjologicznie aktywnych związków, fizjologii człowieka i zwierząt, ich roli w biocenozie Ziemi. Wykazano też, że teoria pochodzenia życia na Ziemi, przedstawiona jeszcze w 1922 r. przez akademika A. I. Oparina, wytrzymała próbę czasu i wciąż się rozwija. Potwierdził się też związek przejścia ewolucji chemicznej w biologiczną z tworzeniem termodynamicznie otwartych systemów wielomolekularnych. Przedstawiono udział w rozwoju biologii akademików A. N. Biełozierskiego, W. A. Engelgardta, N. A. Bernsztajna, M. M. Szemiakina, P. K. Anochina, N. I. Wawilowa, A. S. Serebrowskiego, I. I. Szmalgauzena, K. M. Bykowa i młodych uczonych, odznaczonych Nagrodą Leninowską w 1976 r. za odkrycie i zbadanie nowego rodzaju cząstek wewnątrzkomórkowych — informozomów (prace pod kierunkiem akademika A. S. Spirina). Szereg stoisk poświęcono badaniom procesów mikrobiologicznych w przyrodzie, roli mikroorganizmów w procesach geologicznych (między innymi w tworzeniu się rudy), nowym metodom wykorzystania enzymów w przemyśle serowarskim, przetwórstwie mięsa, przeróbce liści herbaty i in. Przedstawiono też powstanie i rozwój nauki akademika W. N. Sukaczewa o biogeozenozie (ujawnienie związku między żywymi i nieożywionymi elementami przyrody). Przytoczono wyniki wieloletnich badań biologów w dziedzinie zachowania jednolitości przyrody, ochrony lasów, bagien, pustyń, roślin, świata zwierzęcego.

Ekspozycja Akademii Nauk ZSRR na Wystawie Osiągnięć Gospodarki Narodowej daje najbardziej ogólne pojęcie o ogromnym wkładzie radzieckich uczonych do rozwoju nauki w szerokim zakresie badań od komórki do biosfery, od mikroświata do kosmosu.

T. D. Iljina

Z języka rosyjskiego tłumaczyła: Hanna Sochacka-Kozłowska

III KONGRES LEIBNIZOWSKI

W dniach 12—17 XI 1977 r. odbył się w Hanowerze III Międzynarodowy Kongres Leibnizowski z tematem generalnym *Theoria cum Praxi — Zum Verhältnis von Theorie und Praxis im 17. und 18. Jahrhundert*.

Towarzystwo im. Gottfrieda Wilhelma Leibniza (Gottfried-Wilhelm-Leibniz-Gesellschaft), mające swą siedzibę w Hanowerze, które ten Kongres zorganizowało, istnieje od 1966 roku. Celem jego jest pogłębienie znajomości dzieł Leibniza i jego wielostronnej działalności, pielęgnowanie — wzorem myśliciela — związków między poszczególnymi dziedzinami wiedzy oraz zaznajamianie jak najszerszych kręgów z jego dorobkiem myślowym.

I Międzynarodowy Kongres Leibnizowski zorganizowany został w 1966 r., w 250 rocznicę śmierci Leibniza, drugi zaś w 1972 r. Towarzystwo patronuje licznym spotkaniom naukowym. Raz w miesiącu odbywa się publiczny odczyt z dyskusją — imprezy te pełnią ważną rolę w życiu kulturalnym miasta. Tematy odczytów nie mają zazwyczaj odniesienia do Leibniza, lecz dotyczą historii nauki lub aktualnych problemów filozoficznych i społecznych. Tak np. autorka niniejszego sprawozdania w 1975 r. zaproszona została do wygłoszenia odczytu pt. *Model dedukcyjny w etyce*. Co roku w listopadzie członkowie Towarzystwa spotykają się na sympozjum, którego problematyka dotyczy nauk humanistycznych, np. *Prawo naturalne* (1970), *Lingwistyka a językoznawstwo* (1973), *Znaczenie historii nauki dla teorii nauki* (1974). Towarzystwo wydaje czasopismo „*Studia Leibnitiana*” — poświęcone historii filozofii i historii nauki. Wspomnieć należy, że do członków-założycieli Towarzystwa oraz do jego zarządu należy Waldemar Voisé z Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. On też był członkiem Komitetu Organizacyjnego Kongresu.

W III Kongresie Leibnizowskim uczestniczyło około trzystu naukowców różnych specjalności, reprezentujących wszystkie kontynenty. Wygłoszono około stu referatów w trzech językach: niemieckim, angielskim i francuskim.

Obrady toczyły się częściowo na sesjach plenarnych, częściowo zaś w sekcjach o wielce zróżnicowanym, specjalistycznym charakterze. Oto ich problematyka: *Teoria a praktyka — Organizacja nauki — Logika — Teoria poznania — Teoria a doświadczenie — Filozofia praktyczna — Nauki przyrodnicze i technika — Matematyka — Medycyna — Teoria państwa i prawa — Teologia — Polityka — Newton — Spinoza*.

Większość referatów ujmowała zagadnienia w aspekcie historycznym. Sekcja poświęcona Spinozie jako myślicielowi (należącemu do tego samego okresu co Leibniz), którego trzechsetna rocznica śmierci — uroczyscie w świecie obchodzona — przypadła na rok 1977, zajmowała się m.in. hermeneutyką Spinozy, jego pojęciem czynu racjonalnego, jego słownictwem etycznym, związkami między ontologią a etyką w jego systemie filozoficznym, problemem normatywnych i deskryptywnych składników jego etyki, jego pojęciem wolności, teorią afektów, a także interpretacją i oceną jego dzieła przez myślicieli jemu współczesnych i późniejszych.

Najwięcej uwagi poświęcono — rzecz jasna — Leibnizowi, przy czym przedmiotem analizy i dyskusji były nie tylko jego koncepcje z szerokiego zakresu filozofii, ale także jego działalność jako polityka, reformatora i wynalazcy. Podają tylko kilka odczytów: *Leibniz a klasyczna filozofia niemiecka — Praktyczne znaczenie metafizyki Leibniza jako antynaturalizmu — Monady a świat empiryczny — Teoria predykatów Leibniza — Teoria definicji Leibniza — Zasada racji dostatecznej u Leibniza — Teoria argumentacji Leibniza — Teoria indukcji Leibniza — Logika prawnicza u Leibniza — Teoria a praktyka Leibniza w dziedzinie techniki — Pozycja matematyki w koncepcjach XVII wieku — Problem stosunku teorii do praktyki w medycynie XVII i XVIII wieku — Prawo a moralność w naukach prawnych XVI i XVII wieku*. Wszystkie wygłoszone na Kongresie referaty ukażą się drukiem.

W ramach Kongresu Towarzystwo im. Gottfrieda Wilhelma Leibniza zorganizowało jeden odczyt publiczny; był on poświęcony współczesnym problemom etyki. Günther Patzig z Getyngi mówił o podziale interesów ludzkich na „subiektywne” i „obiektywne” oraz o znaczeniu tego podziału dla etyki. Odczyt stał się okazją do podjęcia w ożywionej dyskusji nie tylko zagadnień z zakresu etyki normatywnej, dotyczących moralnie słusznego działania, lecz również metodologicznych (metaetycznych) — zastanawiano się nad możliwością uzgodnienia przekonań moralnych przez zastosowanie metod racjonalnej argumentacji, przy czym niektórzy kwestionowali optymizm prelegenta w tej sprawie. Kwestionowano również neutralność aksjolo-

giczną reprezentowanej przez prelegenta koncepcji sądów moralnych: skłonny on jest tylko takie sądy poczytywać za moralne, które wygłaszane są przy zajęciu bezstronnej postawy i posiadają cechę uogólnialności.

Na Kongresie sporo miejsca poświęcono historii etyki. W wybranych przeze mnie sekcjach szczególnie żywe dyskusje wzbudziły referaty Hansa Posera z Berlina *Zachodniego Znaczenie etyki Christiana Wolffa dla niemieckiego Oświecenia*; Alberta Heinekampa z Hanoweru *Normatywne i deskryptywne składniki w etyce Spinozy* oraz Klause Jacobi z Kolonii *Locke i Leibniz o pojęciu ludzkiej wolności*.

Kongres przebiegał w bardzo sympatycznej i koleżeńskej atmosferze, co było w dużym stopniu zasługą głównych jego organizatorów: Wilhelma Totoka i Alberta Heinekampa.

Ija Lazari-Pawłowska